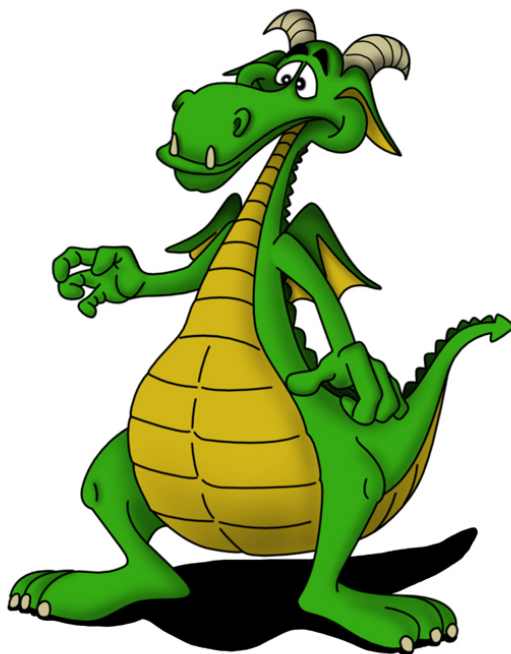

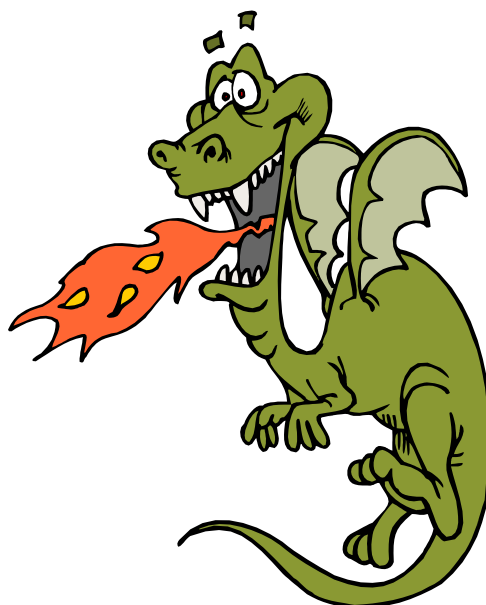
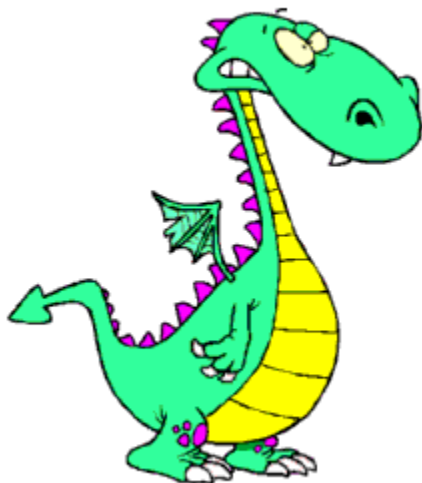
BOHATEROWIE BAJEK I BAŚNI

SMOKI

„Za siedmioma górami, za siedmioma rzekami było sobie szczęśliwe królestwo. Aż pewnego dnia pojawił się w nim straszliwy potwór, ziejący ogniem...”

Tak zaczyna się niejedna baśń z udziałem smoka. A co wiemy o nim więcej?

Gdzie są smoki?
Przecież były.
W Wiśle się nie potopiły.

Daję słowo –
Jeden żyje,
W każde lato
Pod Wawelem
Wodę pije.
Co je?
Tego nie wiem.
Może w czarne,
Gęste noce
Zrywa w sadach
Z drzew owoce?
Pietruszkami może żyje?

Ale jest
- tak sobie myślę –
Bo ubywa
Wody w Wiśle.

Teresa Ferenc – O smokach

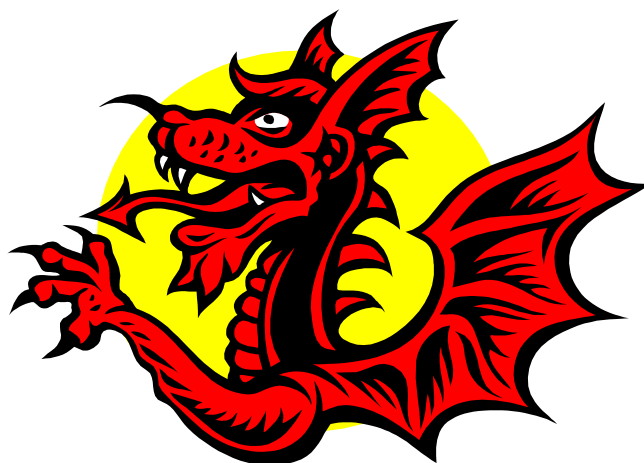
Od niepamiętnych czasów...

... na całym świecie ludzie opowiadali przedziwne historie o smokach. W legendach smok jest przedstawiany jako zwierzę, rodzaj olbrzymiego, latającego gada. Smoki obdarzone były przewrotną inteligencją i według wielu mitów potrafiły posługiwać się mową oraz posiadały rozmaite skarby. Smok mógł mieć jedną lub więcej głów, przypominał wymarłe przed milionami lat dinozaury. Naturalnym siedliskiem smoków były pieczary, jaskinie i jamy. Smoki są istotami reprezentującymi siły natury i cztery żywioły, zwłaszcza zaś ogień i powietrze (w Chinach wodę).

Smok jest dziki, smok jest zły...

Smoki europejskie mają wygląd mocno wyrosniętej jaszczurki z dodanymi skrzydłami. Potrafią zionąć ogniem, nierzadko mają wiele głów i są na ogół symbolem zła. Wierzono, że pod postacią smoka ukrywa się diabeł. Wygrana walka ze smokiem oznaczała więc zwycięstwo dobra nad złem.

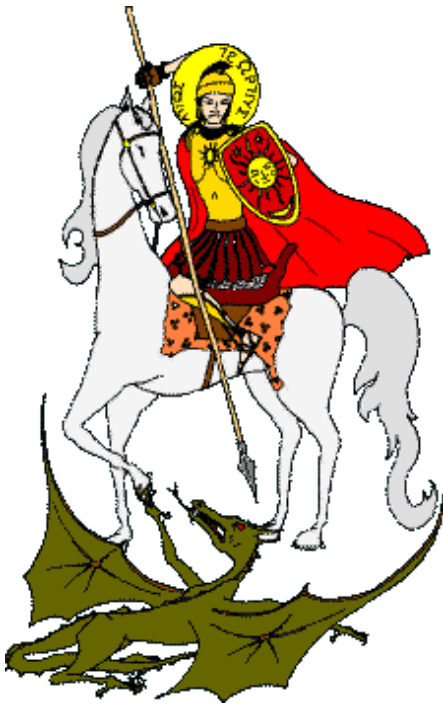
W mitologii słowiańskiej występowało stworzenie nazywane **zmijem**, również mające wygląd gada ze skrzydłami, występujące wysoko w górach, ale nie ingerujące w sprawy ludzkie. Podobnymi do smoków stworzami były też **bazyliszki** i **wywerny**.

Bazyliszek to król węży. Miał ciało i ogon węża, a głowę, nogi i skrzydła koguta. Wylęgał się z jaja, które składał stary kogut, a wysiadywała ropucha lub wąż. Zabijał wzrokiem. Nie znosił zwierciadeł, bo ginął od własnego spojrzenia. Z bazyliszkiem warszawskim rozprawił się pewien śmiałek, który użył podstępu i zmusił go do przejrzenia się w lusterku.

Wywerna przedstawiana jest zwykle jako kilkumetrowej długości gad, z jedną parą nóg uzbrojonych w szpony i parą błoniastych skrzydeł, z długą szyją i ogonem, często zakończonym jadowitym grotem.

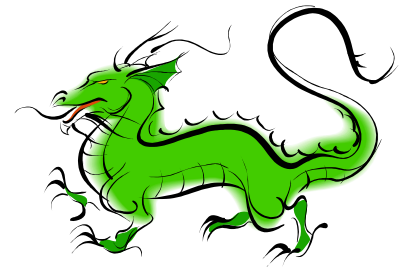

Pogromcy smoków

Spośród licznego grona świętych, którym legendy przypisują pokonanie smoka, najbardziej znany jest **św. Jerzy**, patron Anglii i opiekun rycerzy. Artyści przedstawiają go w walce ze smokiem, którego przebija długą włócznią.

Nasz polski smok to oczywiście słynny **smok wawelski**, z czasów legendarnego króla Kraka, mieszkający w Smocznej Jamie nad Wisłą, u stóp wzgórza Wawel w Krakowie. Jak głosi legenda smoka wawelskiego zgładził szewczyk Skuba, który podrzucił mu smołę i siarkę zaszytą w baranią skórę. Uraczywszy się tą ognistą potrawą smok pękł po wypiciu całej wody z Wisły.

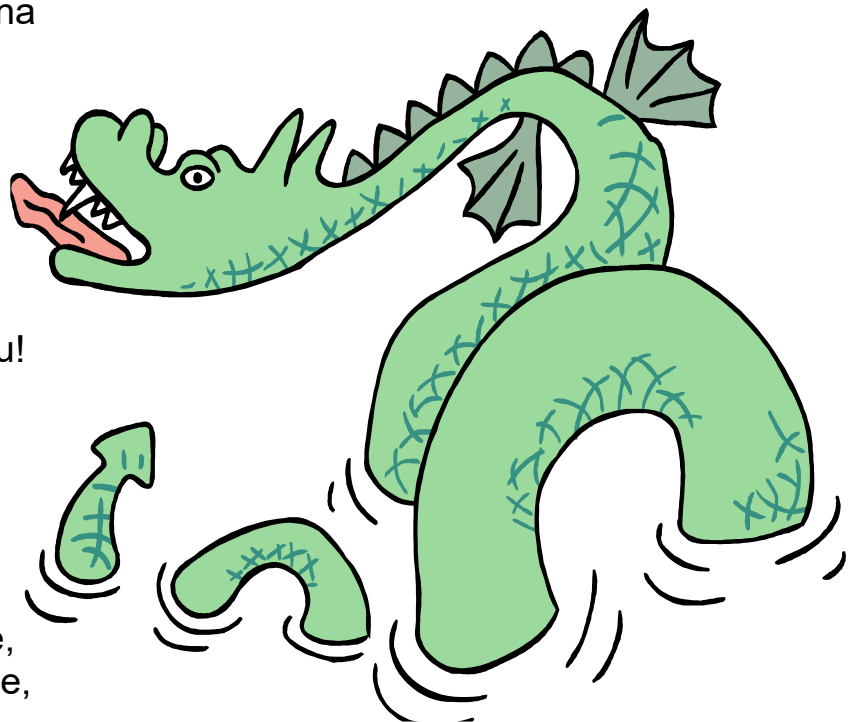
Na Wawelu, proszę pana,
Mieszkał smok, co zawsze z rana
Zjadał prosię lub barana.

Przy obiedzie smok połykał
Cztery kury lub indyka,
Nadto krowę albo byka.

Nagle raz, przy Wielkim Piątku,
Krzyknął: Coś tu nie w porządku!
Poczuł wielki ból w żołądku,

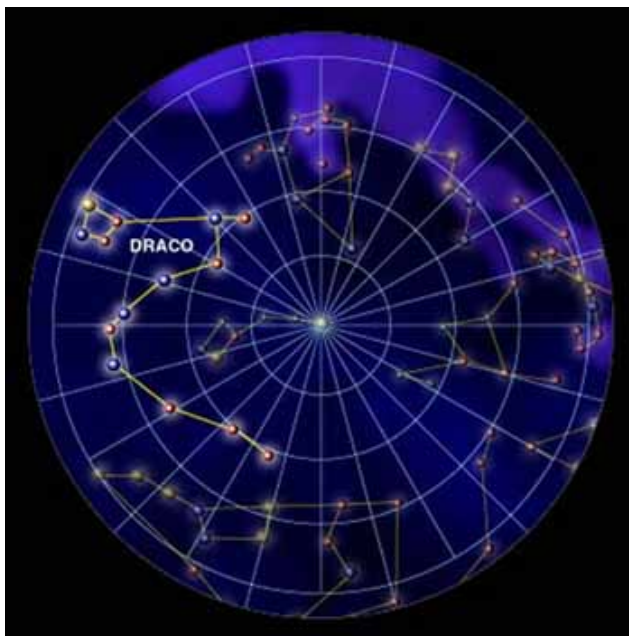
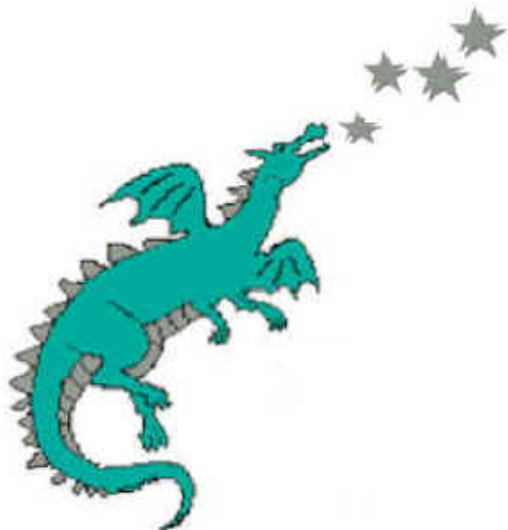
Potem spuchła mu wątroba,
Dwa migdały, płuca oba,
Jak choroba, to choroba!

Smok pomyślał: Proszę, proszę,
Nie mam zdrowia za dwa grosze,
Czas już zostać mi jaroszem.

Smok na niebie?

Gwiazdozbiór Smoka widoczny jest na naszym niebie przez cały rok. Jeden z greckich mitów opowiada, że kiedy Herakles zabił smoka, który strzegł złotych jabłek w należącej do bogów sadzie, ci przenieśli go na niebo i zamienili w gwiazdozbiór.

Smok może być dobry!

Lungi, czyli **smoki azjatyckie** wywodzą się z Chin, a początek legendzie dały im zapewne kości dinozaurów, które występują licznie na pustyni Gobi. Chiński smok posiada ciało węża, pysk wielbłąda, łuski karpia, łapy tygrysa i szpony orła. W pysku często trzyma perłę, która symbolizuje doskonałość. W przeciwieństwie do europejskiego smoka, smok chiński jest istotą sprzyjającą ludziom i przynoszącą szczęście. Opiekuje się państwem i jego władcą. Wizerunki smoka zdobią tron i szaty cesarza. Smoki sprowadzają deszcz, decydują o pomyślnych zbiorach. Na powitanie Nowego Roku Chińczycy przebierają się w papierowe kostiumy smoków i urządzają barwne pochody. Taniec smoka przyspiesza nadejście wiosny, podobnie jak u nas Marzanny.

Ze Smokiem Wawelskim od dawna się znamy,
Obok siebie,
Po sąsiedzku mieszkamy.
Warunki lokalowe mamy takie same.
On ma jednorodzinną jamę
I ja mam jednorodzinną jamę.
Spotykamy się czasem znieca
Nad Wisłą,
Na przechadzkach.
Smok też przecież z jamy wyjść musi,
Inaczej się w jamie udusi.
Musi rozprostować kości
I barki
I kupić w drogerii nowy zapas siarki.
Żeby mieć na tę siarkę tygodniami nie pije
I nie je –
I słusznie, bo co to za smok,
Co siarką nie zieję?

Ludwik Jerzy Kern – Mój sąsiad

Smoki, smoczki i inne straszdyła.

Sfinksa można podziwiać nie tylko w Egipcie. Ten pochodzi z Grecji.

To skrzydlaty stwór o ciele lwa i głowie kobiety. Jego widok wzbudzał w ludziach ogromny strach. Mieszkał w okolicy Teb i zjadał wędrowców, którzy nie potrafili rozwiązać jego zagadki. Brzmiała ona tak:

„Co to za stworzenie, obdarzone głosem, które z rana chodzi na czworakach, w południe na dwóch nogach, a wieczorem na trzech?” Według mitologii greckiej zagadkę odgadł Edyp, który poszedł do Sfinksa i powiedział:

„Człowiek chodzi rano, to jest w dzieciństwie, na czworakach; gdy urośnie, staje się zwierzęciem dwunożnym; a w starości, która jest życia wieczorem, podpira się laską, jakby mu trzecia noga przybyła.” Usłyszawszy to Sfinks rzucił się w przepaść.

Gryf to połączenie lwa i orła, dwóch królewskich stworzeń. Dlatego też stał się symbolem władców. Podobno żył w niedostępnych skalistych górach, a jego gniazdo było pełne złota. Przyciągało ono poszukiwaczy skarbów, którzy tracili życie, próbując je zdobyć.

Koatla jest dalekim krewniakiem bazyliuszka. Pochodzi z Ameryki Południowej, występuje w wierzeniach Majów i Azteków. To wąż o jaskrawozielonym upierzeniu, z ognistymi oczami, zębami jaguara i małych skrzydełkach przy szyi.

Hydry – spokrewnione ze smokami, nie miały skrzydeł ani nie zionęły ogniem. Ich charakterystyczną cechą było kilka głów. Jeżeli odcinało się jedną, w jej miejsce pojawiały się dwie następne.

Ciężkie życie smoków

Wszyscy wiemy, że biedne smoki musiały ciągle walczyć z rycerzami albo porywać królowy. To była ciężka praca, wymagająca dużo siły i pomysłowości.

Za górą wielką, stromą
w czasach niezmiernie dawnych
żył pewien mężny rycerz,
ze swej grzeczności sławny.
Grzecznie rozmawiał z każdym,
słów brzydkich nie używał,
miles widzianym gościem
na zamku króla bywał...
A nie opodal zamku –
jak głośzą dzieje stare –
smok groźny i podstępny
w górach miał swą pieczarę.
Gdy noc zapadła czarna,
z jamy wyłaził skrycie
i swoim zachowaniem
zatrąwał ludziom życie.

Wiera Badalska - Ballada o uprzejmym rycerzu [fragm.]

Na ulicy Smoczej
W Warszawie
Nikt nie widział
Smoka
Na jawie.
Dopiero kiedy
Zapadnie zmrok,
Pojawia się
Smok.
Pełźnie ulicą
Okrutne smoczysko,
Wśród domów człapie,
Czołga się nisko.
Sunie powoli,
Jak przystało na smoka.
Potem gdzieś znika,
Gdy w nocnych,
Ciemnych obłokach
Księżyc udaje słowika –
I śpiewa,
Śpiewa,
Śpiewa
Na czubku smoczego
Drzewa.

Tadeusz Kubiak – O smoku na Smoczej

Dziś prawdziwych smoków już nie ma...

Ale czy na pewno? Na wyspie Komodo położonej na Oceanie Indyjskim żyją jaszczurki mające 3 m długości i ważące do 135 kg. Są zwane **smokami z Komodo**. Potrafią szybko biegać, nieźle pływają i wspinają się po drzewach i stromych zboczach. Mogą pożreć całą kozę w 10 minut! Po takiej uczcie odpoczywają kilka dni. Ale mają też swoją wstydliwą tajemnicę – bywają bojaźliwe. Przestraszone przytulają się do drzewa i zastygają w bezruchu.

Smoczy wygląd i wojownicza postawa to cechy **agamy kołnierzystej** z Nowej Gwinei i Australii. Przestraszona lub rozdrażniona syczy i rozkłada wokół szyi skórzasty kołnierz. Może ugryźć boleśnie lub uderzyć pokrytym ostrymi łuskami ogonem. Lepiej omijać ją z daleka!

Na australijskiej pustyni żyje **moloch straszliwy**. Jego ciało pokrywają twarde kolce, które stroszy na widok przeciwnika. Zmienia również ubarwienie w zależności od podłoża. Wygląda przerażająco – ale tylko na zdjęciu. Natura stworzyła go miniaturowym smokiem. Ma zaledwie 20 cm długości i na dodatek odżywia się mrówkami.

**Gdy zajrzysz do środka,
więcej smoków spotkasz...**

Wiera Badalska „Przepraszam, smoku”

Wanda Chotomska „Smok ze Smoczej Jamy”

Ireneusz Iredyński „Bajki – nie tylko o smoku”

Beata Krupska „Sceny z życia smoków”

Kornel Makuszyński „O wawelskim smoku”

Edith Nesbit „Księga smoków”

Małgorzata Strzałkowska „Bajka o smoku Kruszynce, który
zawsze wszystko wiedział najlepiej”

Natalia Usenko, Andrzej Niedźwiedź „Bajki o smokach i
rycerzach”

Bibliografia:

Duralska-Macheta Teresa, Turbaczewska Maja „Smoki, smoczki i inne straszdyła”.
Świerszczyk 2001 nr 22 s. 12-13

Kern Ludwik Jerzy Same rodziny”. Wrocław, Siedmioróg 1997

Kowalczyk Krzysztof „Prawdziwych smoków już nie ma..” Świerszczyk 2002 nr 5 s. 4-5

Księga baśni i mitów. Lublin, Wydawnictwo Paweł Skokowski 2001

Martin Jerzy W. „O smokach”. Świerszczyk 2003 nr 21 s. 4-5

Szedł czarodziej: antologia wierszy dla dzieci / wybór i opracowanie Wiesław Kot.
Rzeszów, Krajowa Agencja Wydawnicza 1986

<http://www.smoki.cc.pl/home.htm>

<http://pl.wikipedia.org/wiki/Smok>

<http://fantasy3.sblog.cz/gryf>

http://www.posnayko.com/ukr_1_1.php